

MORAVA je krásná země

A miluje slunce. Všecka se k němu nachyluje. Nejvyšší hory má na severu, největší nížinu na jihu. Uprostřed se zvedá divuplný kras; v něm duní krápníkové jeskyně a zejí hluboké propasti.

Všechny vody moravské země ubíhají po svahu k jihu. Teprve na samých hranicích se řeky spojují v jeden mohutný proud. Právě onen kras to nepřipustil dříve. Kras rozděluje Moravu na dvě velké kotliny: v západní polovině země sbírá všecku vodu křivotoká Dyje, východní polovina dává svou vodu řece Moravě. Obě řeky se pak sbíhají daleko na jihu v krajině bažinaté. Samo pradávno jméno „Morava“ znamená „mokřinu“.

Poslední veliký oblouk mocné Dyje obtéká vápencové vrchy Pavlovské, jejichž hřeben vystupuje srázně na čtyři sta metrů z okolní nížiny. Pod Pavlovskými vrchy na břehu Dyje je osada Dolní Věstonice, dnes světoznámá; leží na mocné vrstvě žluté cihlářské hlíny. V tamější cihelně našli roku 1924 množství pradávno zvěřecích kostí, nejvíc mamutích, a kamenných úlomků pazourkových. Ten nález svědčí, že tu pod Pavlovskými vrchy na břehu řeky bývalo kdysi obrovské tábořiště pravěkých lovců, snad největší na světě.

MLADÍ LOVCI

Slunce stojí nad nejvyšším vrcholem pavlovského horského hřebene a koupá své mírné teplé paprsky v lesklých vodách veliké nížiny.

Těžko říci, kudy se vine říční proud Dyje. Tříkrát mohutnější než nyní, točí se řeka klikatě krajinou, rozbíhá se v ramena, spojuje se s jezírky a tůněmi a vybíhá zarostlými močály, takže mnohde v bujném zelenavém porostu není znát, kde je voda a kde je suchá země.

Jihlavka a Svratka se splétají v nedohledné nížině rozvětvenými rameny a neví se ani, kde se vlastně do Dyje vlévají. Mračna komárů a mušek se vznášejí nad bažinatou nížinou a nemilosrdně bodají všecku zvěř i lidi, kteří tím širým krajem procházejí. Kdo může, prchá před nimi do lesů a do kopců, kde jich přece jen tolik není.

Na návrší mezi Dyjí a horským hřebenem si hraje houfec nahých dětí. Vane tu svěží větřík a zahání dotěrné komáry a bodavé mouchy. Před chvílí ještě zde hoši odháněli dívky a hrozili jim kamením. Nechtěli si s nimi hrát. Vždyť z hochů budou jednou lovci, bojovníci s medvědy, s mamuty i s nosorožci, jak by se tedy mohli zahazovat hrou s holkami, které žvýkají kožešiny! Muži jsou panstvo – i když jsou ještě malí, že ani luk nenapnou.

V zápalu hry se však přece všecky děti smíchaly dohromady. A už si hrají vesele na schovávanou. Zapomněly na prvotní rozdíl v lidské společnosti, na rozdíl mezi chlapci a dívkami. Jsou stejně obratní, stejně běhají, skáčou i lezou na stromy. I drobotina se drží statečně a nechce zůstat pozadu. Jedno mrně se převalilo mezi balvany a z ramene i z čela mu teče krev; také koleno si narazilo. Však mu rychle modrá. Klučík vstal s očima plnýma slz a křivil se bolestí. Ostatní hoši hned k němu přiběhli a teď stojí okolo, aby vybuchli výsměšným pokřikem, jakmile se rozbřečí. Ale zraněný klouček si umazanou ručkou vytřel oči, popotáhl nosem, a dokonce se snažil usmívat.

Posměch druhů pálí víc než hlad, víc než mráz, je nesnesitelný jako oheň. Klouček přemáhá bolest a jen se nuceně usklebuje. Má

už v duši vtisknutý lovecký zákon, děděný v tlupě z pokolení do pokolení, který hlásá, že je k ničemu, kdo podléhá tělesné slabosti. Takový je právem stíhán posměchem, neboť je ostatním v tlupě přítěží v boji o život.

Hochům sklaplo. Nemohli se bujně posmívat ubožáčkovi. Brouček je statečný klouček, třeba na strom nevyleze a daleko nedohodí. Zaslouží uznání. Všichni kluci sborem zařvali po medvědím:

„Hoú-a! Hoú-a! Hoú-a!“

Klouček přijal s uspokojením takto projevenou pochvalu a zapomněl na bolest. Vmísil se zase do hry a jen trochu kulhá.

Děvčata vyplašila hejno koroptví. Všecky děti se dívají za ním, kam zapadne.

Čiperný hoch, asi dvanáctiletý, se šňůrkou s několika kůstkami na krku, ukazuje rukou do výše...

V jasném modru nad nynějšími Věstonicemi krouží dravec. Blíží se, nehýbaje skoro křídly.

Sotva koroptve zapadly, spustil se veliký pták jako kámen k zemi a zmizel za houštím. Netrvalo, co by kukačka třikrát zakukala, a dravec se vznesl do výše. V pařátech drží koroptev. Letí s ní až někam na horský hřeben a pomalu se ztrácí v dáli.

„Jestřáb... mladé!“ řekl hoch s ozdobnou šňůrkou na hrdle a rukou pohodil k Pavlovským horám. Jeho hlas zněl dosti hrubě. Bylo

znát, že se těžce vyjadřuje. Svou řeč doplňoval posunky, jako vůbec tehdy všichni víc mluvili rukama a pošklebky obličeje nežli ústy.

„Kopčeme, chytat koroptve!“ pobídl hoch a jeho druh a hned šel směrem, kam koroptve zapadly.

Kopčem souhlasně zakvíkal a následoval svého nejlepšího kamaráda, vždy veselého Veverčáka. Ještě dva chlapci se k nim přidali, kdežto ostatní děti se opět honily v křovinách porostu.

Čtyři hoši, od osmi do dvanácti let, plížili se mezi křovisky a balvany. Cestou si každý nasbíral několik pěkných kamenů na házení. Zdá se, že bystrý Kopčem je vůdcem té malé tlupy. Ostatní hoši dělají všecko po něm.

Na ohybu svahu se Kopčem zastavil a rozhlíží se.

Do dálky se prostírá nekonečný kraj, vroubený podél obzoru modravými pahorky. K severozápadu se zvedá vlna za vlnou a v dálce podpírají oblohu vysoké Chříby. Na kopečcích za Dyjí se střídají řídké zelené háje a křovinaté palouky. Podél Dyje se blýskají jasná jezírka a klikatí se tichá vodní ramena. A tu dole pod vrškem u řeky skupina kožených stanů označuje tábor lovecké tlupy. Dým z ohniště stoupá sloupem k obloze. Žádný hlas z ležení nedoléhá sem k hochům a nelze odtud dobře rozeznat pohybující se tam lovce.

Kopčem popolezl a obešel keře pichlavých ostružin. Plíží se dále dolů, kde doufá objevit hejno koroptví. Jeho druzi se opozdili a přestali se o něho starat. Jejich pozornost zaujaly právě dozrávající jahody. Jahodový porost se táhne po svahu návrší do veliké dálky. Hoši neodolali a hned horlivě začali zobat červené plody. Pospíchali, že až funí, jak zčerstva si házejí jahody do úst. Prskají a vyplivují lístky, jež se jim s jahodami připletly do úst.

Kopčem pohlédl pohrdavě po mlsných jahodářích a opatrně postupuje dále. Dobře využívá dolíkových i houštinových krytů a přelézá skaliska po břiše jako ještěrka. Hoří loveckou náruživostí. Není jako ta dětská drobotina bez vlastního úsilí, která spoléhá na to, co dostane od matek a co dospělí lovci u táborového ohně pohodlí. Kopčem už ledacos sám dokáže. Liščí zuby navlečené na jeho náhrdelníku svědčí, že přemohl v boji již několik vzrostlých lišek. A co bílých zajíců, plachých svišťů a chutných lumíků ulovil, tím se tak silný a svižný hoch ani chlubit nebude! To přece dokážou i leckteré dívky. Včera ulovil sysla i malý Cebík, který neumí ještě ani plavat a nevyleze na strom jako Brouček. Kopčem se neleká ani boje s úskočným vlkem, ani se zuřivým rysem, ba ani s potměšilým rosomákem!

Však nebude dlouho trvat a bude chodit s velkými hochy jako Onáš a Stopka, kteří nejsou ani o půl hlavy větší než Kopčem. Dospělí lovci mu doposud nedovolili, aby s nimi lovil. Posledně ho zahnali nazpět kameny jako malého kluka, když se připojil k výpravě na soby. A Kopčem se přece už umí plížit, dovede stopovat zvěř, vydrží běžet hustou trávou a jistě by nic nezkažil. Nu, dnes se spokojí, kdyby aspoň nějakou koroptev trefil kamenem.

Hola, tamhle mu dává Veverčák znamení! To jistě už něco uviděl!

Kopčem tichounce obešel křoviny i místo pod skálou, pokryté drobným kamením, a přikrčil se k Veverčákovi.

Veverčák, hoch stejně starý s Kopčemem a jeho věrný druh při jakémkoli podnikání, ukazuje vztaženou rukou mezi ostružinové keře.

Na malé světlině v křovinatém porostu ozařuje slunce nevelikou skalku a na té skalce leží roztažená liška. Ani se nehýbá.

„Spí!“ zašeptal Veverčák Kopčemovi a oba hoši se přikradli o několik kroků blíže ke skalce. Přitiskli se k zemi a jen pomalinku pozvedají hlavy z vřesu a z brusinek, aby lépe viděli. Liška má dlouhou lesklou srst, všecku žlutohnědou; jen okolo huby a na konci silné oháňky je jasně bílá. Pěkný kus...

Nad skalkou létá sem a tam několik vran. Vzrušeně krákají.

„Liška nespí – mrtvá!“ tiše pravil Kopčem svému druhovi a pokynul hlavou, aby si Veverčák všiml křičících vran.

Už chtěli hoši vstát, aby se zmocnili snadné kořisti, když nehybná liška sebou najednou mrskla, bleskem vyskočila do výše a chňapla jednu vránu za křídlo. Ostatní poletující vrány se daly do hrozného křiku a dorážely na lstivou lišku. Liška s vránou v hubě před nimi utíkala.

Ještě než zaběhla do uličky mezi blízkým houštím, trefil ji pohotový Kopčem kamenem do předního běhu a tím jí ztížil útěk, takže jen poskakovala po třech. A přece statečně doběhla za křoví a pak volným klusem uháněla úžlabem z vrchu. Její oháňka, rovně natažená, jen se míhala mezerami husté trávy, ukazujíc směr útěku.

Oba hoši běželi za raněnou liškou. Nenadálý lov je oba rozpálil, takže zapomněli na všechno ostatní.

Na maličkém pahorku u dřínového keře se liška zastavila. Zpozorovala již, že ji pronásleduje horší nepřítel, než byly skřehotavé

vrány, a skučením vyjadřovala svou zlobu. Nedovolila hochům, aby se přiblížili, a znovu se rozběhla po svahu mírného kopce.

Kopčem i Veverčák jsou dobří a vytrvalí běžci. Jejich tvrdě ošlapaná chodidla ani necítí ostré kaménky, pichlavé traviny a ostnaté větvičky. Hoši dovedou proběhnout i mezi bodavými ostružinami, zrádně chytajícimi za nohy, nebo přeskakují mezi křovinami kopřivy do pasu vysoké. Běží teď kus od sebe, aby měli lišku mezi sebou. Aniž se slovem smluvili, počínají si stejně. Nedopustí, aby liška utekla stranou, a každý její pokus o to zmaří házením kamenů. Liška je nucena prchat rovnou k řece. Tam – jak hoši doufají – ji dostihnou a dobijí.

Kopčem prudce dýchá a tváře mu jen hoří. Opožduje se trochu; vrazil si trnkový trn do nohy. Nu, již bolestivý trn vytáhl a běží znova dál. Veverčák se také na okamžik zastavil; setřel si rukou krev z prstů na levé noze. Zdálo se mu, že mu nějaký prst schází. Ale uspokojen si oddychl – má prsty všechny. Nedovede je sice spočítat, ale pamatuje si je. A zase dál!

Pod svahem až k řece byla vysoká tráva a hoši musili dobře hledět, kudy liška běží, aby se jim neztratila. Jen podle toho, jak se tráva vlní hadovitou stezkou, poznávají její běh.

Sbírají všechny síly, aby jim teď neuprchla do rákosí. Ještě ji zahlédli, jak oběhla křovisko, v hubě si vránu pohodila a znovu ji chňapla. Pak se rákosí naposled zakymácelo a liška zmizela.

Oba hoši na sebe rozpačitě pohlédli, podrbávali si lýtka a plácali dotěrné komáry a bodavé mušky.

Lov se jim nepovedl.

Veverčák chňapl rukou a chytil velikou luční kobyliku. Hbitě odtrhl nohy a krovky s křídly a snědl ji. Kopčem si setřel pot z obličeje, neboť jej štípal v očích, a díval se zpět na pahorek, kde zůstaly hrající si děti.

Tam se něco děje.

Oba hoši stojí nepohnutě s otevřenými ústy.

ÚTOK ZUBRŮ

Z lesíka pod horským pásmem vyšlo několik velikých zvířat. Podle vysoké a mohutné přední části těla bylo i z dálky snadné uhodnout, že to jsou zubři, bizoni.

Napřed vystoupil silný býk, za ním tři krávy a tele. Býk se zastavil u osamělé borovice a podrbal se o ni. Pak v přebytku síly nasadil rohy u země, a mocně trhnul hlavou, rozčísl kůru stromu od kořenů nahoru, takže z kmene rázem visely dlouhé cáry kůry. Býk sklonil hlavu ještě jednou, aby svůj výkon opakoval, ale stanul s ohonem nataženým. Jeho tmavé oči několikrát zamžikaly...

Vítr k němu donesl dětské výkřiky.

Zubr zvolna zvedl hlavu a vypjal se v celé své strašné síle a mohutnosti.

Mezi stromy v lesíku přeběhly honící se děti.

Zubří býk zadupal, aby své stádo upozornil.

Krávy se právě začaly pást, ale na vůdcovo znamení toho nechaly a byly připraveny poslechnout jeho povel.

Nějaký hoch, popíchán trním, nedaleko odtud zakvikl a několik dětí si prorazilo cestičku hustým mlázím. Harašení větví a praskot polámaných ratolestí zubry poplašily.

Býk šlehl ohonem, poskokem se obrátil a rozběhl se do travnaté nížiny. Drobnými skoky pádil napřed po svahu, o stádo se nestaraje. Dobře věděl, že všichni běží za ním; je slyšet dupot. Telátko se opozdilo, ale zubří kráva je neopouští; zůstává s ním pozadu, aby je ochraňovala.

Děti již zpozorovaly prchající zubry a vyběhly z lesního porostu na volný svah. Zapomněly na honičku a s velikým zájmem hleděly za vyplašeným stádem.

Po chvílce ztichlého překvapení rozhlaholily se dětské hlasy novým křikem a všechny děti, jásaíce nad nenadálým dobrodružstvím, hnaly se za ubíhajícími zvířaty dolů k Dyji, jako by je chtěly chytit.